

ТАБИЙ ФАНЛАРНИ ЎҚИТИШДА ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯНИНГ
ДИДАКТИК УСУЛЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ -БИЛИМ ОЛИШ
МЕЗОНИДИР

Мадрахимова З.Н

*Табиий фанлар факультети “Экология ва география кафедраси катта
ўқитувчиси*

zulfiyamadraximovaguldu71@gmail.com

Ўқитувчи Уматова Махбуба Бекбуловна.

“Экология ва атроф-муҳит муҳофазаси” таълим йўналиши талабалари

Эргашева Шаходат Сирожиддин қизи

Омонбоева Муҳаббат Ёқубжон қизи

Annotatsiya. Педагогик технология – бу ўз олдида таълим шаклларини оптималлаштириш вазифасини қўювчи, бутун ўқитиш ва билимларни ўзлаштириш жараёнини техник ресурслар ва одамларнинг ўзаро муносабатларини ҳисобга олган ҳолда яратиш, қўллаш ва аниқлашнинг тизимли методидир

Kalit soʻzlar: Педагогик технология , дидактик ўйинли технологиялар, коммуникатив мулоқот, маданият ижтимоий меъёрлар, қадриятлар тизими, Ҳис-ҳаяжонли вазият, таълим- тарбия, баркамол инсон,

Табиатшунослик фанларини ўқитишда педагогик технологияларни таълим - тарбия жараёнида янада кўпроқ ва кенгрок қўллаш ҳозирги давр тақозоси ҳисобланади. У ўқитувчилар олдида ўта маъсулятли, муҳим ва долзарб вазифаларни қўймоқда.

Педагогик технология давр тақозаси тимсолида таълим шаклларини оптималлаштириш мақсадида техник воситалар, инсон салоҳияти ҳамда уларнинг ўзаро таъсирини инобатга олиб ўқитиш ва билимларни ижодий ўзлаштиришнинг барча жараёнларини аниқлаш, яратиш ва қўллашнинг тизимли усулидир.

Қуйида замонавий ўқув жараёнининг айрим қисмларини такомиллаштиришга оид ўзимизнинг таклифларимизни бермоқдамиз.

Таълим жараёнида дидактик ўйинли технологиялар - дидактик ўйинли дарс шаклида қўлланилади, яъни ўқувчиларнинг билим олиш жараёни ўйин фаолияти билан уйғунлаштирилади:

-Ўйин орқали шахснинг маълум бир фаолиятига бўлган қизиқиши ортади.

-Коммуникатив мулоқот маданиятини эгаллашга сидқидилдан ижодий ва ижобий ёрдам беради.

-Шахснинг ўз иқтидорига, қизиқишига, билим ва ўзлигини фаол намоён этиш имкон яратади.

-Хаётда ва ўйин жараёнида юз берадиган турли хил қийинчилкларни счишга тайёрлайди, ечим мўлжалини тўғри олиш кўникмаларини ҳосил қилади.

-Ўйин жараёнида ижтимоий меъёрларга хос бўлган хулқ-атворни эгаллаш камчиликларга барҳам бериш имкониятларини яратадн.

-Шахсда ижобий хислат ва фазилатларни шакиллантиришга табиий замин яратади.

-Инсоният учун кадрли бўлган кадриятлар тизимини, айниқса ижтимоий. маънавий - маданий, миллнй ва умуминсоний кадриятларни ўрганишга жнддий эътибор қаратилиши тахсинга сазовордир.

-Ўйин иштирокчиларида- жамоа мулоқати, жамоа маданиятини ривожлантнриш кўзда тутилади.

Дидактик ўйин билан боғлиқ бўлган ижобий фаолият ўзининг 4 та хусусияти билан ажралиб туради:

А. Эркин ривожлантирувчи фаолиятнинг вужудга келиши, бунда ўйин иштирокчилари ролларини, вазифаларни таъминлашадилар ва ўз фаолиятларидан кўнгиллари тўлишиб, баҳра оладилар.

Б. Ижодий мухитнинг таркиб топиши- ўйин иштирокчиларига •тегишли бўлган ижодий ва мусгақил фаолиятга эга бўладилар.

В. Ҳис- ҳаяжонли вазиятнинг пайдо бўлиши (ўйин давомида мусобақа, рақобат, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам вужудга келади).

Г. Ўйин давомида белгиланган қонун ва қоидаларга катъий амал қилиш (ўйинниг бориши, мазмуни, мантиқий кетма- кстлнк, вақт баланси ва ҳ.к) мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз.

Дидактик ўйин фаолиятининг тартиби қуйидагиларни ташкил эгади:

1. Уйинда кўзда тугилган мақсадни аниқлаш, лойиҳалаш;
- 2.Мақсадни амалга ошириш йўллариини белгилаш;
- 3.Олинган натижаларни таҳлил қилиш;
- 4.Ўйин структурасига тегишли ўзгаришлар киритиш.

Дидактнк ўйинли дарсларда ўқитувчи аввал ўқувчиларни индивидуал. сўнгра гуруҳди ўйинларга тайёрлайди, уларни ўтказади, ўйин муваффақиятли чиққандан сўнг, оммавин ўйинлар ўтказишга рухсат бериладн.

Дидактик ўйин дарсларни ўтказишда, ўқитувчи қуйидаги дидактик талабларга амал қнлиши лозим бўлади.

А. Дидактнк ўйинли дарслар дастурида қайд этилган таълимий, тарбиявий дунёқарашни ривожлантирувчи мақсад ва вазифаларнн ҳал этишга қаратилган бўлиши лозим деб ҳисоблаймиз;

Б. Таълим- тарбияга бағишланган ва муҳум бўлган муаммоларга бағишланган ва улар ўйин давомида ижобий ҳал қилиниши лозим бўлган;

В- Соғлом бола ва баркамол инсон шахсини тарбиялаш тамоиилларига шарқона одоб, аҳлоқ меъёрларига мос келиши'

Г. Ўйин структурасида мантикий кетма-кетлик бўлиши мақсадга мувофиқдир;
 Д. Мазкур дарсларда талабалар, аввало ўзига, кучли ва билимига ишонадилар ҳамда маҳоратларини синаб кўрадилар. Асосийси, кўпчилик талабалар шу ўйинлар иштирокчиси бўладилар ва шунга интиладилар. Демак, замон билан ҳам нафас бўлиб яшаётган ва ишлаётган ҳар бир ўқитувчи ва ҳар бир мурабби таълим жараёнида шунга ўхшаш ўйинларни ўз вақтида ўтказиш талабаларнинг билим олишига бўлган қизиқишларини орттиради ва билиш фаолиятини фаоллаштиришга улкан зами яратади деган фикрдамыз.

АДАБИЁТЛАР

1. Karshibayeva, L. K., Ishonqulova, K. K., & Madrahimova, Z. N. (2021). Forish tumanida joylashgan Nurota davlat qo 'riqxonasi va biosfera rezervati qo 'riqxonalarining o 'simlik va hayvonot olami. *O 'zbekiston Zamini*, 1(3), 29-33.
2. Миршарипова, Г. К., Мустафақулов, Д. М., Қаршибоева, Л. Қ., & Мадрахимова, З. Н. (2020). Сирдарё вилояти шароитида судан ўти ва мошни соф ҳолда ҳамда аралаш экилганда ўсиш ва ривожлантиришга экиш меъерининг таъсири. *Ўзбекистон аграр фани хабарномаси*, 3(81), 97-101.
3. Халиллаев, Ш. А., Мадрахимова, З. Н., & Умматова, М. (2024). Жиззах вилояти тоғли худудлари тўғриқанотли хашаротлари. *Евразийский журнал технологий и инноваций*, 2(2), 60-64.
4. Nurmatovna, M. Z., & Qizi, T. D. A. S. (2022). Environmental management and sustainable development.
5. Мадрахимова, З., Коршибоева, Л., & Арипов, И. (2021). Нозогеографик тадқиқотларда худудлар ер ости ва ер усти сувларини ўрганишнинг баъзи бир жиҳатлари. *Экономика и социум*, (5-2 (84)), 54-59.
6. Каршибаева, Л. К., & Мадрахимова, З. Н. (2017). Сирдарё вилояти ишлаб чиқариш кучларини худудий ташкил этишда энергия ишлаб чиқариш цикллари назарияси ва унинг экологик аҳамияти. *Экология хабарномаси*, 1(4), 25-28.
7. Abdusalim, T., & Orifjonovich, R. O. (2022). Researching the angle oscillations forming the soft layer on the field surface of breaking levellers. *American Journal of Applied Science and Technology*, 2(09), 13-21.
8. Рахматов, О. О. (2016). Дыня-сырьё для производства высококалорий сушеной продукции. In *СОВРЕМЕННОЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ СОСТОЯНИЕ ПРИРОДНОЙ СРЕДЫ И НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЦИОНАЛЬНОГО ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ* (pp. 2423-2427).
9. Рахматов, О. О. (2016). СУШИЛЬНАЯ УСТАНОВКА С ИК-излучением для вяления дыни. In *ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ МОЛОДЫХ УЧЁНЫХ АГРАРИЕВ* (pp. 740-744).

- 10.** Нуриев, К. К., Рахматов, О. О., Ташметова, Г. С., & Саъдуллаева, О. Т. (2017). ОЦЕНКА ТЕХНОЛОГИЙ ПОЛУЧЕНИЯ САХАРО-ЗАМЕНИТЕЛЕЙ ИЗ САХАРНОЙ СВЁКЛЫ И ВЫСОКОСАХАРИСТЫХ СОРТОВ ДЫНЬ. In *Научно-практические пути повышения экологической устойчивости и социально-экономическое обеспечение сельскохозяйственного производства* (pp. 1320-1323).
- 11.** Рахматов, О., Рахматов, О. О., & Рахматов, Ф. О. (2018). Совершенствование технологии переработки дынь в условиях республики Узбекистан. *Ташкент: «Фан».*
- 12.** Рахматов, О. О., & Каршибаева, К. Л. (2018). Базовые направления фермерства в республике Узбекистан. In *Актуальные проблемы образовательной деятельности высшей школы* (pp. 80-82).
- 13.** Рахматов, Ф. О., & Рахматов, О. (2023). МЕТОДИКА ОПРЕДЕЛЕНИЯ ТЕПЛОВОГО БАЛАНСА И АЭРОДИНАМИЧЕСКИХ ПАРАМЕТРОВ СУШИЛЬНОЙ УСТАНОВКИ. *Journal of Agriculture & Horticulture*, 3(6), 90-94.
- 14.** Nuriev, K. K., Nuriev, M. K., Rakhmatov, O., & Rakhmatov, F. O. (2022, August). Comprehensive assessment of the degree of flooding of soil-cutting working bodies (on the example of plow shares). In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 1076, No. 1, p. 012069). IOP Publishing.
- 15.** Рахматов, О. (2019). Совершенствование технологии и технических средств для сушки и очистки ягод винограда. *Автореф. доктор.(DSc) дисс. Ташкент.*